

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Artymiuk

SSN Kazimierz Klugiewicz

w sprawie **R.M.**

oskarżonego z art. 13 § 1 k.k. zw. z art. 286 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

w dniu 22 kwietnia 2026 r.

skargi w trybie art. 539a § 1 k.p.k.

wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 18 listopada 2025 r., sygn. akt II Ka 586/25,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Biłgoraju

z dnia 30 czerwca 2025 r., sygn. akt II K 229/24,

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania

**I. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Zamościu do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym;**

II. zarządza zwrot oskarżonemu uiszczonej opłaty od skargi.

Tomasz Artymiuk

Eugeniusz Wildowicz

Kazimierz Klugiewicz

UZASADNIENIE

R.M. został oskarżony o to, że „w dniu 21 sierpnia 2017 roku, w B., woj. [...], działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w postaci zasiłku chorobowego za okres od 18.10.2017 roku do 03.04.2018 roku w kwocie 11597,04 złotych brutto, usiłował doprowadzić Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, poprzez wprowadzenie w błąd pracownika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych co do rzeczywistej współpracy z płatnikiem składek T. Spółka z o.o., składając w tym celu wniosek o ustalenie prawa do zasiłku chorobowego, jednakże dokonanie nie nastąpiło z uwagi na stwierdzenie przez ZUS, że nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu”, tj. o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Biłgoraju, rozpoznając sprawę po raz kolejny – po uchyleniu uprzednio wydanego w sprawie wyroku warunkowo umarzającego postępowanie przez Sąd Okręgowy w Zamościu – wyrokiem z dnia 30 czerwca 2025 r., sygn. akt II K 229/24, uniewinnił oskarżonego od zarzuczonego mu czynu.

Sąd Okręgowy w Zamościu, po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego, wyrokiem z dnia 18 listopada 2025 r., sygn. akt II Ka 586/25, uchylił wyrok Sądu I instancji i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania z uwagi na konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości w związku z niezrealizowaniem przez Sąd Rejonowy w Biłgoraju wszystkich wytycznych Sądu odwoławczego, który uprzednio orzekał w sprawie i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania.

Obrońca oskarżonego wniósł w trybie art. 539a § 1 k.p.k. skargę na wyrok Sądu odwoławczego, zaskarżając go w całości i zarzucając „naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. poprzez jego błędne zastosowanie i uchylenie zaskarżonego apelacją wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na rzekomą potrzebę przeprowadzenia przewodu sądowego w całości podczas gdy w niniejszym postępowaniu po uchyleniu wyroku I instancji za pierwszym razem zostały przeprowadzone wszystkie dowody przez Sąd I instancji wskazane przez Sąd Okręgowy po pierwszym uchyleniu wyroku.”

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Najwyższego, Sąd Rejonowy w Biłgoraju uzupełnił materiał dowodowy sprawy zgodnie z wytycznymi Sądu Okręgowego w Zamościu zawartymi w wyroku uchylającym poprzedni wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazującym sprawę do ponownego rozpoznania i w sposób wystarczający do rozstrzygnięcia o odpowiedzialności karnej oskarżonego za zarzucony mu czyn.

Sąd Okręgowy w Zamościu, uchylając wyrok Sądu Rejonowego w Biłgoraju z dnia 20 grudnia 2023 r., sygn. akt II K 81/23, w uzasadnieniu wyroku sformułował następujące wskazania dla Sądu I instancji:

- ustalenie okoliczności wskazanych w piśmie ZUS z dnia 29 stycznia 2018 r., skierowanym do T. (k. 70);
- ustalenie czy Spółka T. bezpośrednio przed zawarciem z oskarżonym umowy o pracę na czas określony prowadziła działalność gospodarczą i co było przedmiotem tejże działalności;
- ustalenie czy spółka zatrudniała pracowników i w jakiej liczbie; jak te osoby się nazywały i gdzie pracowały;
- przesłuchanie pracowników spółki na okoliczność świadczonej przez nich pracy oraz na okoliczność świadczenia pracy przez oskarżonego;
- ustalenie sytuacji ekonomicznej spółki celem stwierdzenia, czy było ją stać na wypłatę wynikającego z umowy z oskarżonym wynagrodzenia w wysokości 3 tys. zł miesięcznie;
- ustalenie ówczesnego stanu zdrowia oskarżonego, a w szczególności czy stan zdrowia pozwalał mu na świadczenie pracy w charakterze robotnika ogólnobudowlanego;
- przesłuchanie R.D. na okoliczność wiarygodności umowy stażowej oraz wynikających z niej konsekwencji w przedmiocie zatrudnienia oskarżonego w Spółce, a zwłaszcza czy kontrolował przebieg stażu i późniejszą realizację umowy i jakie były w tej mierze jego spostrzeżenia;

- dopuszczenie dowodu z przesłuchania w charakterze świadków pracowników ZUS Oddział w B. P.K. i P.K. na okoliczność ustaleń kontroli w odniesieniu do oskarżonego R.M., w szczególności czy Spółka T. odprowadzała za niego składki na ubezpieczenie społeczne (k. 64);
- przeprowadzenie innych niezbędnych do prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy dowodów, o ile ujawnią się w roku postępowania sądowego;
- przeprowadzenie oceny dowodów według wskazań wiedzy, logiki oraz doświadczenia życiowego, a, w razie uznania winy oskarżonego, uwzględnienie zapatrywań Sądu Okręgowego w odniesieniu do ewentualnej kwalifikacji prawnej czynu oraz co do możliwości warunkowego umorzenia postępowania (por. s. 11 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z dnia 23 kwietnia 2024 r. – k. 376).

Sąd Rejonowy w Biłgoraju, procedując po raz wtóry:

- przesłuchał R.D. na okoliczność realizacji stażu przez oskarżonego i zobowiązał go do dostarczenia oryginału umowy stażowej nr 38 z dnia 17 lutego 2017 r. (umowa ta i inne dokumenty dotyczące jej wykonania zostały ujawnione i załączone do akt sprawy - k. 408 – 430);
- przesłuchał pracowników ZUS oddział w B. P.K. i P.K. na okoliczność ustaleń kontrolnych;
- zwrócił się do ZUS oddział w B. o udzielenie informacji, czy, a jeżeli tak to za jaki okres odprowadzane były składki na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za R.M. przez Spółkę T. (z odpowiedzi ZUS wynika, że oskarżony „nie podlegał ubezpieczeniom z tytułu zatrudnienia u płatnika wskazanego we wniosku” - k. 438);
- zwrócił się do Naczelnika Urzędu Skarbowego w B. o nadesłanie dokumentacji dot. Spółki T. oraz o udzielenie informacji na temat terminowości uiszczania należności publicznoprawnych przez ten podmiot, ewentualnie o prowadzonych przeciwko niemu postępowaniach egzekucyjnych (z pisma Naczelnika US w B. wynika, że spółka prowadzi działalność od 2016 r., nie składa deklaracji podatkowych, nie uiszcza żadnych należności podatkowych i nie posiada zaległości podatkowych na dzień 4 kwietnia 2025 r.; Naczelnik US w B. aktualnie prowadzi postępowanie egzekucyjne celem wyegzekwowania kosztów egzekucyjnych - k. 455);

- zwrócił się do ZUS oddział w B. o udostępnienie danych osób, na rzecz których Spółka T. odprowadzała składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu zatrudnienia, ewentualnie danych osób, które zostały zgłoszone do ubezpieczeń z tytułu zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie (z pisma z dnia 24 kwietnia 2025 r. wynika, że jedyną osobą zgłoszoną do ZUS, na rzecz której odprowadzano składki, był J.G. – k. 465);
- zwrócił się do Spółki A. w B. o nadesłanie kserokopii dokumentacji medycznej oskarżonego (koperta – k. 449) oraz do lek. med. D.G. o udzielenie informacji, czy R.M. w okresie od 21 sierpnia do 4 października 2017 r. został poddany badaniom lekarskim z zakresu medycyny pracy na podstawie skierowania z dnia 21 sierpnia 2017 r. (w piśmie z dnia 31 marca 2025 r. poinformowano, że badanie odbyło się 22 sierpnia 2017 r., tego też dnia wydano oskarżonemu zaświadczenie o zdolności do pracy do dnia 22 sierpnia 2019 r. – k. 453);
- przesłuchał kierującego działalnością Spółki Ł.B. na okoliczność współpracy z oskarżonym podczas stażu i później, kondycji finansowej Spółki w 2017 r., liczby zatrudnionych wówczas pracowników, ich personaliów i formy zatrudnienia, zakresu obowiązków oskarżonego; sposobu prowadzenia dokumentacji pracowniczej i metody rozliczeń finansowych z R.M.; rodzaju prowadzonych przez Spółkę prac;
- przesłuchał świadków R.Ś. i A.S. na okoliczność pracy w Spółce i kontaktów z oskarżonymi przy tej okazji.

Już samo porównanie listy wytycznych z wykazem przeprowadzonych przez Sąd *meriti* czynności świadczy o tym, że Sąd ten podjął działania ukierunkowane na pełną realizację wskazań Sądu odwoławczego. Fakt, że w toku postępowania dowodowego nie udało się uzyskać wszystkich pożądaných informacji (np. ustalić dokładnej liczby osób pracujących dla T. w 2017 r. i ich personaliów czy informacji z Urzędu Skarbowego o przychodach Spółki w 2017 r.) nie może sam z siebie prowadzić do uznania, że Sąd I instancji nie zrealizował w całości wytycznych Sądu odwoławczego, który uprzednio orzekał w sprawie i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania. Tym bardziej nieuzasadnione jest twierdzenie, że wskutek tego zachodzi potrzeba przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, uzasadniająca uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Oceniając wyrok Sądu I instancji w kontekście realizacji wytycznych Sądu odwoławczego należy mieć na uwadze ich wykonalność. I tak, jeśli danego dowodu nie da się przeprowadzić, zalecenia sądu odwoławczego w tym zakresie tracą aktualność, a ich niezrealizowanie nie może być traktowane jako uchybienie dyspozycji art. 442 § 3 k.p.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2016 r., V KK 245/16). Podobna sytuacja zachodzi, gdy na podstawie przeprowadzonych dowodów nie sposób jest dokonać żądanych ustaleń. Przy czym w realiach przedmiotowej sprawy trudno się dziwić, że skoro Spółka prowadzi działalność głównie, jeśli nie przede wszystkim, w tzw. szarej strefie i również głównie nielegalnie zatrudnia pracowników, brak jest dokumentów urzędowych, na podstawie których można byłoby precyzyjnie ustalić jej sytuację finansową w 2017 r., czy listę zatrudnionych. Pytany na te okoliczności świadek Ł.B., z uwagi na upływ czasu i nieprzeprowadzenie stosownej dokumentacji, również nie był w stanie podać szczegółów dotyczących działalności kierowanej przez niego Spółki kilka lat wstecz. Wymienił – oprócz oskarżonego – wyłącznie dwie osoby zatrudnione w tamtym okresie, które to Sąd przesłuchał. Braki w materiale dowodowym nie stanęły jednak Sądowi I instancji na przeszkodzie do wydania rozstrzygnięcia co do winy R. M. za zarzucony mu czyn. Jeśli Sąd odwoławczy był innego zdania i dostrzegał potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego, mógł i powinien był podjąć odpowiednie czynności dowodowe w toku postępowania odwoławczego. Należy mieć bowiem na uwadze, że „podstawy do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, o której mowa w art. 437 § 2 *in fine* k.p.k., nie stanowi konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego, podobnie jak i potrzeba dokonania ponownej, spełniającej wymogi art. 7 k.p.k., oceny dowodów już przeprowadzonych prawidłowo, bez względu na ich rangę i znaczenie dla wyniku postępowania” (vide Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 października 2025 r., IV KS 26/25).

Zgodnie z treścią art. 437 § 2 k.p.k. sąd odwoławczy może uchylić orzeczenie i przekazać je sądowi I instancji do ponownego rozpoznania tylko w jednym z trzech przypadków: zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych, konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości oraz wówczas, gdy wydanie wyroku reformatoryjnego naruszyłoby regułę *ne peius*, wskazaną w art. 454 § 1 k.p.k., a wyjątki te wyklada się zawężająco. Naruszenie przez Sąd I instancji art.

442 § 3 k.p.k. poprzez brak realizacji wszystkich wskazań sądu odwoławczego i uwzględnienia jego zapatrywań prawnych nie stanowi samodzielnej podstawy uchylenia orzeczenia, a jedynie w uzasadnionych przypadkach może spowodować zaistnienie potrzeby przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Obowiązek wykazania takiej konieczności spoczywa na sędzie przeprowadzającym kontrolę instancyjną, z jednoczesnym uwzględnieniem, że w aktualnym stanie prawnym regułą jest prowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego przed sądem II instancji i orzekanie reformatoryjne, zaś uchylenie wyroku sądu *meriti* w oparciu o przesłankę z art. 437 § 2 k.p.k. *in fine* powinno mieć miejsce jedynie w sytuacjach wyjątkowych - wtedy gdy bez ponowienia wszystkich dowodów nie jest możliwe wydanie trafnego rozstrzygnięcia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2025 r., V KS 4/25).

Z wyżej wskazanych powodów należało uwzględnić wniesioną przez obrońcę skargę i uchylić zaskarżony nią wyrok, przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu w Zamościu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Rozpoznając sprawę raz jeszcze Sąd ten, o ile dostrzeże taką potrzebę, dokona koniecznego uzupełnienia materiału dowodowego oraz jego oceny, celem sformułowania ostatecznego stanowiska w kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego za zarzucony mu czyn.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

Tomasz Artymiuk Eugeniusz Wildowicz Kazimierz Klugiewicz

[WB]

[r.g.]